

Jesaja 63

Grondtekst

A. Introductie

Hoe duidelijker Jesaja over de Eindtijd spreekt, des te groter worden de afwijkingen tussen grondtekst en bestaande vertalingen. Dat geldt vooral Jesaja 63, waar allerlei details over de Eindtijd worden gegeven. Jesaja zag de toekomst, maar dat is voor veel geleerden een gesloten weg. Zij zochten dan ook naar uitwegen om de profetie toch nog toepasbaar te maken binnen hun eigen theologie¹⁾. Dat leidde tot het oprekken van de grondtekst en aanpassingen daarvan. Anderen degraderen Jesaja 63 tot een ratjetoe van teksten uit variabele bron die ooit door een onbekende werden gebundeld tot wat het nu is. Zo noemt Westermann Jesaja 63:1-6 *een later toegevoegde tekst van een onbekende schrijver*. Koole spreekt van *het resultaat van een geleidelijke ontwikkeling* en Westermann wijst er in dat kader op dat *de oudere vorm* (het origineel) pas in vers 11 aan het woord komt, evenals Pauritsch. Daarmee is het goddelijk element van de profetie radicaal verwijderd en wordt de stem van God niet meer gehoord.

B. Dubieuze Vertalingen

Speelde in voorgaande hoofdstukken de detaillering van de grondtekst ook al een dominante rol, hier geldt dat nog sterker. Die details zijn vaak in strijd met de theologie die verklaarders aanhangen en worden daarom meestal genegeerd. Ook is sprake van dubieuze vertalingen. Om dat zichtbaar te maken plaatsen we eenmalig bij elke verdachte vertaling een **D** (= dubieus), met een oplopend getal. Het blijken er 16 te zijn. Tel daar de tolerantie bij, die de grondtekst soms ook biedt, dan zijn alle ingrediënten voor grote tekstverschillen wel in kaart gebracht.

C. Het zijn Immers Mythes

Het ontkennen van voorzeggende profetie sluit de deur naar systematische eindtijdtheologie en dat doet de context als waardevol correctie-instrument teniet. Zo wordt de vrijheid van de vertaler maximaal opgerekt en dat leidt tot teksten die, voor alles, eigen theologie moeten dienen. Resultaat is dat die vaak een warrige indruk maken. Whybray verwoordt de mening van *bijna alle verklaarders* (zo zegt hij): *Deze verzen vormen een onafhankelijke sectie die niet verwant zijn aan hun directe context*²⁾. Westermann gaat nog verder: *Wat we hier tegenkomen is een beschrijving zoals gevonden wordt in een Apocalyps en geformuleerd in termen uit mythes*. Daarmee is de toon uit de vrijzinnig/seculiere hoek wel gezet. Het enige positieve dat we eraan overhouden is dat Westermann wel door heeft dat de tekst over de Eindtijd gaat (*Apocalyps*), maar hij geeft er maar weinig aandacht aan; - het zijn immers *mythes* (?).

Houden we de grondtekst echter tegen de achtergrond van het panorama van de Eindtijd, zoals die onder andere in Excurs 50 verwoord wordt en volgen we nauwgezet de grondtekst, dan ontstaat een logische gestructureerde profetie. Is dat toevallig?... Kom nou.

Bronnen: ²⁾ Beuken IIIB, pagina 9 / Koole III, pagina 329 / Pauritsch, pagina 170vv / ¹⁾ Watts 2, pagina 317 / Westermann, pagina 384 / Whybray, pagina 252

D. Jesaja 63:1-6 Tweespraak tussen God en Jezus

Deze perikoop is een tweespraak tussen God en Jezus. We voegen daarom de naam van de spreker toe, om zo de tekst beter leesbaar te maken.

Vers 1 NBV-vertaling

‘Wie is het die uit Edom komt, uit Bosra, in purper gekleed, met praal getooid, die zich groots en machtig verheft?’ Ik ben het die in gerechtigheid spreekt en bij machte is te redden.

Vers 1 Herziene Statenvertaling

Wie is Deze Die uit Edom komt, in helrode kleding uit Bozra, Die luisterrijk is in Zijn gewaad, Die voorttrekt in Zijn grote kracht? “Ik ben het, Die spreek in gerechtigheid, Die machtig ben om te verlossen.”

Vers 1 NIV-vertaling

Wie is deze die uit Edom komt, uit Bosrah, met zijn gewaden bekleed met karmozijn? Wie is dit, bekleed met pracht, die voortschrijdt in de grootheid van zijn kracht? “Ik ben het, die spreekt in gerechtigheid, machtig om te redden”.

Vers 1 Grondtekst

wie? dit komende uit-Edom degene-zijnde-karmozijn-van gewaden uit-Bozrah dit zijnde-prachtig in-mantel-van-hem schrijdende-voorwaarts in-grootheid-van sterkte-van-hem ik sprekende in-gerechtigheid machtig te-redden

Vers 1a

wie? dit komende uit-Edom degene-zijnde-karmozijn-van gewaden uit-Bozrah

Châmêts betekent: *zuurdesem, gezuurd*¹⁾ of *azijn*. Velen vertalen met *karmozijn*, *helrode* of *purper*. Men veronderstelt (!) dan dat de **gewaden** in een residu van rode wijnazijn gedoopt zijn (Paul). Anderen spreken van een *druivenplukker* (die rood bekleed is). De Studiebijbel leest: *roodgekleurd*. Westermann: *karmozijn*. Het zijn allemaal verlegenheidsvertalingen die afgeleid worden van vers 2, waar inderdaad over rode kleding gesproken wordt, maar die tekstkritisch nauwelijks te verdedigen zijn (= **D1**). Er staat: *zijnde gezuurd/doorzuurd* (als Exodus 12:34). In Psalm 73:21 betekent het *verbitterd* (HSV) of *verzuurd*. In Exodus 12:39 *zuurdesem*. Het is dus een vorm van verontreiniging²⁾. *Doorzuurde klederen/gewaden* zijn *bevleete klederen/gewaden* (zoals de BHI-vertaling terecht leest).

(Goldingay, pagina 354 / ¹⁾ Koole III, pagina 316 / Paul, pagina 562 / ²⁾ Rosenberg 2, pagina 486 / ²⁾ Scherman, pagina 469 / ¹⁾ Strong's woord 2556, 2557 en 2558 / Studiebijbel SBOT 9, pagina 776 / ¹⁾ TWOT, woord 679 / Westermann, pagina 380)

We lezen: **Wie is Deze die uit Edom komt met bevleete gewaden uit Bozrah?**

Vers 1b

dit zijnde-prachtig in-mantel-van-hem

Het woord *hâdar* (NIVIHEOT: **prachtig**) betekent: *eer verwerven* of *zichzelf verheerlijken*.

NAS/INT spreken van: *majesteitelijk*. Westermann leest: *glorieus*. Rosenberg: *statisch*.

L^ebûwsh (NIVIHEOT: **mantel**) betekent: *bekleed met**, *uiterlijke verschijning* of *getooid met*.

Westermann leest: *tooi*. Goldingay: *gekenmerkt*. de Studiebijbel: *getooid*.

(Goldingay, pagina 354 / *Paul, pagina 562 / Rosenberg 2, pagina 487 / Strong's, woord 1921 en 3830 / Studiebijbel SBOT 9, pagina 776 / Westermann, pagina 380)

We lezen: **Die eer verwerft in zijn uiterlijke verschijning**

Vers 1c

schrijdende-voorwaarts in-grootheid-van sterkte-van-hem

Tsâ'âh (NIVIHEOT: **schrijdende-voorwaarts**) is een betwist woord. Strong's spreekt van:

overhellen en (figuurlijk) *ontvolken* of *krimpen*. BDB/TWOT van: *zich bukken, buigen* of

overhellen. Een verwant woord in het Arabisch betekent: *overhellen (neigen)* of *leunen*. Het

woord komt weinig voor in de Bijbel en de vertalingen lopen nogal eens uiteen. In Jeremia

2:20 vertaalt de HSV: *legde zich neer*, maar dat moet *overhellen* zijn in de betekenis van het

aanbieden van seksuele diensten. In Jeremia 47:12 HSV is sprake van *aftappers van vaten*.

Dat zijn zij die de vaten *doen overhellen*. *Tsâ'âh* betekent dus: *neerbuigen*¹⁾, *overhellen*²⁾, *bukken*³⁾, *neigen* of *aanbieden van diensten* van welke aard ook (= **D2**)¹⁾.

Kôach duidt op *het vermogen om iets tot stand te brengen*. Dat is *macht*, maar wordt ook met *sterkte/kracht* vertaald. Duhm leest: *de volheid van zijn kracht*. Westermann: *machtige kracht*.

Het woord *rob* (NIVIHEOT: **grootheid**, ook geschreven als *rab*) betekent: *uitbundig* of *over-*

vloedig. Dat is de **sterkte/macht-van-hem**. *Overvloedige macht* = *onbegrensde macht*. (BDB,

pagina 858a / Duhm, pagina 421 / ¹⁾ Jesaja 51:14a, Grondtekst / ²⁾ Oswalt 2, pagina 591.⁴⁾ /

Strong's, woord 6808 en 7230 / ¹⁾ Studiebijbel SBOT 9, pagina 776 / TWOT, woord 1944 / ³⁾

Watts 2, pagina 316.^{1b)} / Westermann, pagina 380)

We lezen: **Die Zich aanbiedt in Zijn onbegrensde macht**

Vers 1d

ik sprekende in-gerechtigheid

Het woord 'ānîy¹⁾ betekent: **ik**, *ik ben het* of *Ik ben*²⁾.

Vers 1 werd in vroege verklaringen Messiaans verstaan. Tegenwoordig wijzen de meeste Bijbelvaste exegeten Jahweh aan als spreker. Nemen we de tekst naar de letter serieus, dan spreken beide. Voor de helderheid vermelden we in de definitieve tekst de spreker.

Dâbar betekent: *het spreken, proclameren* (Paul), **sprekende** of *woord*. Daarvoor de *mêm*³⁾, dat is: *vanuit*. Er staat dus: *vanuit proclameren in gerechtigheid*.

(Been, pagina 532-533 / *Calvijn IV, pagina 331 / Grelot, pagina 371-380 / ³⁾ Kanttekeningen 54A / ¹⁾ Kanttekeningen 45A / ²⁾ Paul, pagina 563 / Strongs, woord 589, 1696, 1697 / e.a.)

We lezen: **Ik ben het die gerechtigheid proclameert**

Vers 1e

machtig te-redden

Het woord *rab* betekent: *veel, uitbundig of overvloedig*, beslist geen **machtig (D3)**.

Yâsha' betekent: **redden** of *verlossen*. Duhm leest: *groot om te helpen*. Westermann*: *machtig om te helpen*. Pieper: *de grote Verlosser*. Letterlijk: *overvloedig om te redd***en**/*verlossen*.

(Blenkinsopp 2, pagina 245 / Duhm, pagina 422 / *Keil & Delitzsch, pagina 593 / Motyer, pagina 510 / Pieper, pagina 625 / Strongs, woord 7227 en 3467 / *Westermann, pagina 380)

We lezen: **die overvloedig zal verlossen**

De gehele zin:

Jahweh: **Wie is deze die uit Edom komt, met bevleete gewaden uit Bozrah? Die eer verwerft in zijn uiterlijke verschijning? Die zich aanbiedt in Zijn onbegrensde macht?**

Jezus: **Ik ben het die gerechtigheid proclameert, Die overvloedig zal verlossen.**

Kanttekeningen 63A: Het Woord *Bege*

Volgens Strongs betekent *bege*: *bedekking* of *kleding* en wordt het geschreven als ʕᵛᵛ. In vers 3 vinden we het woord ʕᵛᵛ. De NIVIHEOT vertaalt dat met *kleren-van-mij*, de Studiebijbel met *mijn klederen*. De toevoeging *yôwd* (ʕ) betekent dus: *van mij* of *mijn* en zo komt het veel meer voor. Maar, met de toepassing ʕᵛᵛ^A is iets bijzonders aan de hand, want in 31 gevallen wordt het door de KJV en NAS (maar ook anderen) met *kleren/klederen* vertaald (meervoud dus) en wordt *mij/mijn* genegeerd. Daarnaast vinden we in 51 gevallen het daaraan verwante ʕᵛᵛ^B. Dat vertalen de KJV/NAS en anderen met: *kleren/klederen* (ʕᵛᵛ) *van hem* (ʕ - *vâv*), dus daar wordt eveneens de toevoeging *mij/mijn* genegeerd. Dat is echter strijdig met de letter van de grondtekst. Nu kunnen we^B moeilijk met *kleding van mij + hem* vertalen. De oplossing is dat we, in plaats van *mij/mijn*, met *eigen* vertalen. Dan kunnen we zowel de *yôwd* als de *vâv* honoreren. Dan staat er in het eerste geval^A: *eigen kleding* en het tweede geval^B: *hun eigen kleding*. Dat ondersteunt zowel de grondtekst als de context.

(KJV-vertaling / NAS-vertaling / Strongs, woord 899 / Studiebijbel SBOT 9, pagina 778)

Vers 2 NBV-vertaling

'Hoe komen uw kleren zo rood, als de kleren van iemand die de wijnpers treedt?'

Vers 2 Herziene Statenvertaling

Waarom is dat rood aan Uw gewaad, en is Uw kleding als die van iemand die de wijnpers treedt?

Vers 2 NIV-vertaling

Waarom zijn uw klederen rood, zoals van degenen die de wijnpers treden?

Vers 2 Grondtekst

waarom? rood tot-gewaad-van-u en-gewaden-van-u gelijk-degene-vertredende in-wijnpers

Het woord *mâddûa* (NIVIHEOT: **waarom?**) is een samentrekking van *mah* (dat is: *hoe?*, *waarom?*, *wanneer?* of *wat?*) en *yâda* (= *weten*, *begrijpen*, *bekend zijn met*)¹⁾. TWOT spreekt van: *wat zijnde bekend?*²⁾ En: *de vragende vorm wordt gebruikt om te informeren over het motief* (als in Genesis 26:27a). We lezen: *wat*³⁾ *betekent?* of *wat is de betekenis?*

L^ebûsh (NIVIHEOT: **gewaad**) betekent: *kleding*, *kleren* of *dracht*. Barnes en Skinner lezen: *kleding*, *tooi*. Er staat: *l^ebûwsh* (waar een *vâv* aan toegevoegd is) Sommigen vertalen dan: *zijnde bekleed*. Daarvoor een *lâmed*⁴⁾; dat is: *met betrekking tot of aangaande*. *Aangaande zijnde bekleed* = *waarmee u bekleed bent*.

Begeg (NIVIHEOT: **gewaden**) betekent: *kledingstuk*, *kleding* of *bedekking*. Hier staat: *גג + ׳ + 7* = *eigen kleding/kleren van hen*⁵⁾. Dat is: *beroepskleding* of *uniform van hen*.

(Barnes 2, pagina 388 / ²⁾ BDB, pagina 396c / ³⁾ BDB, pagina 552b / ⁴⁾ Kanttekeningen 32A / ⁵⁾ Kanttekeningen 63A / Skinner 2, pagina 217 / Strong's, woord ¹⁾ 4069, 4100, 3045, 3830 en 899 / TWOT, woord ²⁾ 848h en ³⁾ 1149)

De gehele zin:

Jahweh: ***Wat is de betekenis van het rood waarmee U bekleed bent, die als de beroepskleding is van hen die de wijnpers treden?***

Vers 3 NBV-vertaling

Ik heb de perskuip alleen getreden, geen van de volken hielp me daarbij. Ik trad hen in mijn woede, vertrapte hen in mijn toorn. Hun bloed bespatte mijn kleren, al mijn kleren werden besmeurd.

Vers 3 Herziene Statenvertaling

Ik heb de pers alleen getreden; er was niemand uit de volken met Mij. Ik heb hen vertreden in Mijn toorn, hen vertrapte in Mijn grimmigheid. Hun bloed is op Mijn kleding gespat, heel Mijn gewaad heb Ik besmet.

Vers 3 NIV-vertaling

Ik heb de wijnpers alleen getreden; niemand van de naties was met mij. Ik vertrapte hen in mijn toorn en vertrad hen in mijn wraak; hun bloed bespatte mijn kleren en ik besmeurde al mijn kleding.

Vers 3 Grondtekst

wijnpers ik-trad alleen-ik en-van-naties er-was-niet één met-mij en-ik-vertrapte-hen in-toorn-van-mij en-ik-vertrad-hen in-wraak-van-mij en-hij-spatte bloed-van-hen op kleren-van-mij en-alles-van kleding-van-mij ik-besmeurde

Voorbespreking bij vers 3.¹

Volgens velen beschrijft vers 3 daden van God. Uitleggers volgen daarin een verklarende weg, alsof Jahweh een menselijk lichaam heeft. Dat is een hulpmiddel (antropomorfisme genoemd), maar hier voldoet dat niet. Jahweh is geest en kan niet met bloed besmet worden. De oplossing is dat van spreker gewisseld wordt en Jezus nu het woord voert. De context ondersteunt dat.

Voorbespreking bij vers 3.²

Dârak komt volgens de KJV 62 maal voor in de Bijbel. Het wordt net zo geschreven als *derek*, dat 705x (KJV) in de Bijbel voorkomt en dat betekent: *weg*, *pad*, *wat betreden wordt* of *een weg gaan*. Het is maar de vraag of sprake is van twee verschillende woorden, wellicht

niet. Het is dus logisch om meest voorkomende betekenis te kiezen en dat is *derek*. De woorden *derek* (NIVIHEOT: **trad**) en *râmaç* (NIVIHEOT: **vertrapte**) liggen vrij dicht bij elkaar. *Dârak*¹⁾/*derek*²⁾ heeft zelden een gewelddadige ondertoon; *râmaç*³⁾ heeft dat wel. (¹⁾BDB 201d, 202 en 203 / Strongs, woord ¹⁾ 1869, ²⁾ 1870 en ³⁾ 7429 / ¹⁾²⁾ TWOT, woord 453)

Vers 3a

wijnpers ik-trad alleen-ik en-van-naties er-was-niet één met-mij

Derek (NIVIHEOT: **treden**) betekent: *treden op*. Vaak is dat een weg. Hier duidt het op het treden van druiven. Letterlijk: *treden/getreden* (777) *van* (7) *mij* (7). Dat is: *de wijnpers werd door Mij getreden; door Mij alleen*. Anderen: *Ik heb de wijnpers alleen getreden*⁴⁾. ‘*Ammîm* (NIVIHEOT: **naties**) betekent: *volken met een relatie*. We lezen: *verbonden volken*¹⁾. Het woord ‘*êth* betekent: **met** of *nabij*²⁾, gewoonlijk met een emotionele ondertoon. We lezen: *stond niemand Mij bij*.

(²⁾ Excurs 56 / ¹⁾ Kanttekeningen 2A / Strongs, woord 5971 en 854 / ³⁾ Studiebijbel SBOT 9, pagina 778 / Voorbespreking bij vers 3 / ⁴⁾ Westermann, pagina 380)

We lezen: ***de wijnpers werd door Mij getreden, door mij alleen! En van de verbonden volken stond niemand Mij bij***.

Vers 3b

en-ik-vertrapte-hen in-toorn-van-mij

De NIVIHEOT vertaalt *dârak/derek* met **vertrapte** (= gewelddadig), wat dubieus is. We vinden hier hetzelfde woord als in vers 3a - *dârak/derek* – dat is *treden op*. Het zal niet toevallig zijn dat Jesaja tweemaal hetzelfde woord gebruikt, dus dienen we conform vers 3a te vertalen. (Strongs, woord 1869 en 1870 / TWOT, woord 453 / Voorbespreking bij vers 3 / Westermann, pagina 380 / e.a.)

We lezen: ***toen heb Ik hen in mijn toorn getreden***

Vers 3c

en-ik-vertrad-hen in-wraak-van-mij

Het woord *râmaç* (NIVIHEOT: **vertrad**) heeft een gewelddadige ondertoon¹⁾.

Er staat letterlijk: *en ik vertrad hen* of: *Ik heb hen vertreden/vertrapt*.

Chêmâh betekent: *woede*²⁾ of *hitte*. Het wordt ook met **wraak** vertaald, maar dat is betwist.

(¹⁾ Goldingay, pagina 355 / ¹⁾ Skinner 2, pagina 216 / Strongs, woord 7429 en 2534 / ²⁾ Studiebijbel SBOT 9, pagina 778 / ²⁾ Young 3, pagina 475)

We lezen: ***Ik vertrapte hen in mijn woede***

Vers 3d

en-hij-spatte bloed-van-hen op kleren-van-mij

Nâzâh betekent: *besprenkelen, sprenkelen* of *spatten*.

Het woord *7צ7* (NIVIHEOT: **bloed**) is omstreden. De NIVIHEOT/Studiebijbel schrijven het als *nêtsach*. Volgens Strongs komt het tweemaal voor in de Bijbel (Jesaja 63:3, 6), dus dat is verdacht (= **D4**). Het normale woord voor bloed is *dâm*¹⁾ (als in Jesaja 34:6). Strongs spreekt van *sap van druiven* (en: *rood als bloed*), maar velen lezen toch *bloed*. Goldingay leest: *hun druppels spatten op mijn kleren*. Paul en Westermann: *levensbloed*. Watts zelfs: *verhevenheid*. Nu kan *7צ7* ook gevocaliseerd worden tot *nâtsach*. Dat komt 55x (KJV) en betekent *musicus* of *psalm*, vooral in de Psalmen. De overige teksten duiden op vormen van *leiding geven*, zoals: *opziener, inspecteur* of *dirigent*, maar ook *garnizoen* of *bewakingseenheid*.

Zeker is, dat het een vorm van *leidinggeven* of *domineren* betekent. In geval van zang/muziek is dat een *dirigent/zangleider*²⁾. Botterweck & Ringgren spreken van: *zichzelf onderscheiden, toezicht houden* of *leiden* (Zie ook: 6b). We lezen: *domineerde*.

Het woord *bege* (NIVIHEOT: **kleren**) betekent: *kledingstuk* of *bedekking*. Hier staat *7ג7*; dat

betekent: *kleding/kleren van mij*³⁾. Dat betreft niet de ‘kleding van Jahweh’ zoals velen stellen, maar de kleding van Jezus (= **D5**).

Hoewel algemeen met *bloed* of iets dergelijk vertaald wordt, willen we de basisbetekenis van de grondtekst – *domineren* of *leidinggeven* – vasthouden. Letterlijk: *en* (ו) *besprenkeling/spatten* (ר) - *domineerde* (רצו) - *hen/hun* (ז) - *over/op* (לע³⁾ = altijd met een neerwaarts aspect) – *eigen/mijn kleding* (גדי) of: *wat opspatte domineerde heel mijn kleding*.

(²) BDB, pagina 663d / Botterweck & Ringgren IX, pagina 530 / Goldingay, pagina 355 / ³⁾ Kanttekeningen 63A / Paul, pagina 564 / Strong's, woord 5137, ¹⁾ 1818, 5329-5332, 5921 ⁴⁾ en 899 / ²⁾ TWOT, woord 1402 en 1403a / Watts 2, pagina 316. ^{3d)} / Westermann, pagina 380)

We lezen: ***wat opspatte domineerde heel mijn kleding***

Vers 3e

en-alles-van kleding-van-mij ik-besmeurde

Het woord *kol* betekent: *geheel, alles* of *ieder*.

Malbûwsh (NIVIHEOT: ***kleding***) betekent: *gewaad* of *een kledingstuk waarin men zich wikkelt*. Het woord is afgeleid van *lâbêsh*. Dat is: *omwikkelen, hullen in* (als in Sefanja 1:8 NBV). Letterlijk: *en alles van/vanuit omwikkelen/omhullen mij*.

Gâ'al (לגא) wordt gewoonlijk met ***besmeurde*** of *verontreinigde* vertaald. In die betekenis komt het volgens de KJV elfmaal voor, maar dat is betwist. De normale betekenis is *verlossen, lossen* (KJV: 104x) of *vrijkopen* en dat betreft meestal een vorm van losserschap¹⁾. Letterlijk: *ik loste/verloste (ik) deed* (= **D6**) of: *Ik verrichtte Mijn lossing*.

(¹⁾ Kanttekeningen 59A / ¹⁾ Jesaja 59:3a, Grondtekst / Strong's, woord 3605, 899, 4403, 3847 en ¹⁾ 1350, 1351)

We lezen: ***en dat alles omhulde Mij en Ik verrichtte Mijn lossing***

De gehele zin:

Jezus: ***De wijnpers werd door Mij getreden, door mij alleen! En van de verbonden volken stond niemand Mij bij. Toen heb Ik hen in mijn toorn getreden en Ik vertrapte hen in mijn woede. Wat opspatte domineerde heel mijn kleding en dat alles omhulde Mij en Ik verrichtte Mijn lossing.***

Vers 4 NBV-vertaling

Ik had besloten tot een dag van wraak, het jaar van vergelding was aangebroken.

Vers 4 Herziene Statenvertaling

Want de dag van de wraak was in Mijn hart, het jaar van Mijn verlossen was gekomen.

Vers 4 NIV-vertaling

Want de dag van wraak was in mijn hart en het jaar van mijn verlossing was gekomen.

Vers 4 Grondtekst

want dag-van wraak in-hart-van-mij en-jaar-van verlossingen-van-mij zij-kwam

De zin opent met *kîy* en dat verbindt vers 4 met 3. Dus spreekt Jezus ook hier.

Het woord *gâ'al* betekent: *lossen* of *verlossen*. Het is verbonden met het losserschap¹⁾.

Letterlijk: *en jaar van doen lossen mij kwam*.

(¹⁾ Kanttekeningen 59A / Strong's, woord 3588 en 1350 / ¹⁾ Studiebijbel SBOT 9, pagina 781.¹⁹ / ¹⁾ Whybray, pagina 254)

De gehele zin:

Jezus: ***Want de dag van wraak was in mijn hart en Ik liet het jaar van lossing aanbreken.***

Vers 5 NBV-vertaling

Toen zag ik dat er niemand was die hielp, ik was geschokt dat niemand mij aanmoedigde. Op eigen kracht bracht ik redding, door mijn woede aangespoord.

Vers 5 Herziene Statenvertaling

Ik keek rond, maar er was niemand die hielp; Ik ontzette Mij, want er was niemand die ondersteunde. Daarom heeft Mijn arm Mij heil verschaft, en Mijn grimmigheid, die heeft Mij ondersteund.

Vers 5 NIV-vertaling

Ik keek, maar er was niemand om te helpen. Ik was verbijsterd dat niemand mij steunde; daarom bewerkte mijn eigen arm heil voor mij en mijn eigen wraak ondersteunde mij.

Vers 5 Grondtekst

en-ik-zag maar-er-was-geen degene-helpende en-ik-was-verbijsterd/ontzet dat-er-was-geen degene-gevende-ondersteuning daarom-zij-bewerkte-heil voor-mij arm-van-mij en-wraak-van-mij zij-ondersteunde-mij

Vers 5a

en-ik-zag maar-er-was-geen degene-helpende

De *vâv* (NIVIHEOT: *en*) leidt een opvolgende gebeurtenis in. We lezen: *toen* ¹⁾.

Nâbat (NIVIHEOT: *zag*) betekent: *aftasten, aandachtig rondkijken of iets waarnemen* ²⁾.

Het woord *ʿâzar* betekent: *omringen*, maar wordt meestal vertaald met *hulp* of *helper*. De Studiebijbel leest: *steunende*. Goldingay: *hulp*.

(Goldingay, pagina 355 / ²⁾Oswalt 2, pagina 592 / Strong's, woord 5027 en 5826 / Studiebijbel SBOT 9, pagina 780 / ¹⁾Watts 2, pagina 316 / ¹⁾Westermann, pagina 380)

We lezen: **toen keek Ik rond maar er was niemand die Mij bijstond**

Vers 5b

en-ik-was-verbijsterd/ontzet dat-er-was-geen degene-gevende-ondersteuning

ʿAyin betekent: *niet bestaand iets*, vaak vertaald met *geen*, maar dat is wat zwakjes.

Het woord *çâmak* betekent: *steunen op, iemand opmonteren, ondersteuning geven*. Letterlijk: *er was geen/niemand doen steunende*.

(Strong's, woord 369 en 5564 / Studiebijbel SBOT 9, pagina 780 / Westermann, pagina 380)

We lezen: **en het ontzette Mij dat er totaal geen steun kwam**

Vers 5c

daarom-zij-bewerkte-heil voor-mij arm-van-mij en-wraak-van-mij zij*-ondersteunde-mij

Chêmâh betekent: *woede, hitte* of *giftig* en wordt ook met *wraak* vertaald, maar dat is betwist.

In plaats van: **voor-mij** lezen we: *ten behoeve van (lâmed) mij*.

Het woord *hîy* (NIVIHEOT: *zij**) – ook wel geschreven als *hûw* – betekent: *hijzelf, hij/zij alleen* of *juist hij/zij*. Letterlijk: *en bewerkte heil voor mij arm van mij en woede van mij, zij alleen, ondersteunde mij*. Door *woede gesteund* betekent: *door woede voortgedreven*.

(Kanttekeningen 34B / Rosenberg 2, pagina 487 / Strong's, woord 2534 en 1931 / Studiebijbel SBOT 9, pagina 780 / e.a.)

We lezen: **daarom bewerkte Mijn arm het heil ten behoeve van Mij en alleen Mijn woede dreef Mij voort**

De gehele zin:

Jahweh: **Toen keek Ik rond, maar er was niemand die Mij bijstond en het ontzette Mij dat er totaal geen steun kwam. Daarom bewerkte Mijn arm het heil ten behoeve van**

Vers 6 NBV-vertaling

Ik heb de volken in mijn woede vertrappt, met mijn toorn heb ik hen dronken gevoerd. Hun bloed liet ik op aarde neervloeien.

Vers 6 Herziene Statenvertaling

Ik heb de volken vertrappt in Mijn toorn, Ik heb hen dronken gemaakt in Mijn grimmigheid, Ik heb hun bloed ter aarde doen neerdalen.

Vers 6 NIV-vertaling

Ik vertrapte de naties in mijn toorn; in mijn wraak maakte ik hen dronken en stortte hun bloed op de grond.

Vers 6 Grondtekst

en-ik-vertrapte naties in-woede-van-mij en-ik-maakte-dronken-hen in-wraak-van-mij en-ik-stortte op-de-grond bloed-van-hen

Vers 6a

en-ik-vertrapte naties in-woede-van-mij

‘*Ammîm* (NIVIHEOT: *naties*) betekent: *volken met een relatie*. We lezen: *verbonden volken*. De Studiebijbel leest: *volken*. Koole ziet daarin de vijanden van God en dat klopt, wat tegenstrijdig lijkt met de betekenis elders in Jesaja. Gewoonlijk wijst het op Israël. Echter, ook met elkaar verbonden heidenvolken of volken die onderhorig (= verbonden) zijn aan een wereldmacht, bijvoorbeeld aan Assyrië, worden aangeduid met *ammîm*. Ook hier is sprake van volken die aan een wereldmacht zijn verbonden, namelijk de vazallen van de Antichrist en Gog. Om nu dat onderscheid zichtbaar te maken lezen we nu: *de alliantie van volken*. (Kanttekeningen 2A / Koole III, pagina 325 / Strongs, woord 5971 / Studiebijbel SBOT 9, pagina 780)

We lezen: *Ik vertrapte de alliantie van volken in mijn toorn*

Vers 6b

en-ik-maakte-dronken-hen in-wraak-van-mij

Ook hier vervangen we *wraak* door *woede* (zie: vers 5c).

(Keil & Delitzsch, pagina 594 / Skinner 2, pagina 217 / Studiebijbel SBOT 9, pagina 780 / e.a.)

We lezen: *en Ik maakte hen dronken in mijn woede*

Vers 6c

en-ik-stortte op-de-grond bloed-van-hen

De *vâv* (NIVIHEOT: *en*) leidt een opvolgende gebeurtenis in. We lezen: *toen*.

Yârad (NIVIHEOT: *stortte*) betekent: *afdal* of *neergaan*, ook in de betekenis *afdal* in *het graf/sheol*. Het kan ook de onderliggende betekenis van *neerstoten* (Beuken) of *neerhalen* hebben. In figuurlijke zin is dat *vallen* of *eindigen* (Strongs). We lezen: *ten val brengen*.

‘*Erets* betekent meestal *land*¹⁾ (KJV: 2504x) of *aarde* (712x), veel minder vaak *grond* (98x).

Daarvoor de *lâmed* (NIVIHEOT: *op*). Dat is: *aangaande*, *voor* of *ten behoeve van*.

Het woord *רצו* (NIVIHEOT: *bloed*) is omstreden. Dat blijkt al uit de verschillende vertalingen.

Zo leest de KJV: *en ik zal hun sterkte neerhalen*. En in Jesaja 10:13 leest de NIV: *onderwierp*.

Het woord betekent veel vaker *uitblinken*, *opziener* of *dirigent*. Het komt 9x (KJV) voor in de betekenis *garnizoen* of *bewakingseenheid*. Zeker is dat het een vorm van *leidinggeven*, *regie* of *domineren* betekent: *opzichter*, *inspecteur* of (in geval van muziek) *dirigent* of *zangleider*.

Gelukkig houden sommigen zich beter aan de grondtekst, hoewel ze er geen geloofwaardige

verklaring aan kunnen hechten. Zo vertaalt BHI: *Ik zal hun sterkte neerhalen op de aarde.* Rosenberg²⁾ leest: *Ik haalde hun macht neer.* En Watts: *Ik stortte hun verhevenheid op het land.* We lezen: *dominantie (= D7).*

(Beuken IIIA, pagina 256 / BHI-vertaling, Jesaja 63:6 / De Procedure, De Letter Vav / Jesaja 63:3d, Grondtekst / ¹⁾²⁾ Rosenberg 2, pagina 488 / Strong's, woord 3381 / Voorbespreking bij vers 3 / ¹⁾ Watts 2, pagina 316 / Zie ook: Vers 3d)

We lezen: *toen bracht Ik hun dominantie ten val ten behoeve van de aarde*

De gehele zin:

Jahweh: *Ik vertrapte de alliantie van de volken in mijn toorn en Ik maakte hen dronken in mijn woede. Toen bracht Ik hun dominantie ten val ten behoeve van de aarde.*

Vers 7 NBV-vertaling

Ik zal de liefde van de HEER gedenken en zijn roemrijke daden bezingen: alles wat de HEER voor ons heeft gedaan, de goedheid die hij het volk van Israël bewees in zijn ontferming en onbegrensde liefde.

Vers 7 Herziene Statenvertaling

Ik zal de goedertierenheid van de HEERE in herinnering roepen, de loffelijke daden van de HEERE, naar alles wat de HEERE voor ons heeft gedaan, de grote goedheid voor het huis van Israël, die Hij hun bewezen heeft naar Zijn barmhartigheid en naar de veelheid van Zijn goedertierenheid.

Vers 7 NIV-vertaling

Ik zal vertellen van de vriendelijkheden van de HEER, de daden waarvoor hij geprezen moet worden, overeenkomstig alles wat de HEER voor ons heeft gedaan – ja, de vele goede dingen die hij voor het huis van Israël gedaan heeft, in overeenstemming met zijn mededogen en vele vriendelijkheden.

Vers 7 Grondtekst

vriendelijkheden-van Jahweh ik-zal-vertellen lofprijzingen-van Jahweh overeenkomstig-tot alles dat hij-deed-voor-ons Jahweh en-veel-van goed-ting voor-huis-van Israël dat hij-deed-voor-hen overeenkomstig-tot-mededogen-van-hem en-overeenkomstig-tot-veel-van vriendelijkheden-van-hem

Vers 7a

vriendelijkheden-van Jahweh

Het woord *cheçed* (NIVIHEOT: *vriendelijkheden*) betekent: *barmhartigheid, gunstbewijzen of goedertierenheid* (als in Psalm 89:1 en 107:43, Jesaja 55:3 en Klaagliederen 3:22). Vaak betreft dat daden van Gods genade¹⁾. Velen zien daarin een verwijzing naar het verbond en lezen *verbondstrouw* of iets dergelijks²⁾. Dat staat er niet, maar is inlegkunde.

Er is verwarring over wie hier spreekt. Er staat $\text{יְהוָה} = \text{gunstbewijzen (van) - ' (yôwd) = mij/mijn - (is) Jahweh}$. Veel geleerden passen de grondtekst aan. Reed Lessing verwoordt hun mening en leest $\text{יְהוָה} (= \text{meervoud})$ wat hij afleidt (*here in construct*³⁾) van יְהוָה (de echte grondtekst) – een wel erg vrije vertaling die we niet kunnen volgen. Probleem is dat velen er van uitgaan dat in vers 1-6 Jahweh spreekt (of iemand in zijn naam), wat men afleidt uit vers 3-6 en daarna Jesaja of iemand anders. Anderen zien in Jesaja 63:7 – 64:11 een liturgisch gebed of een klaaglied⁴⁾ voor algemeen liturgisch gebruik. Westermann spreekt van een *publieke weeklacht*⁵⁾. Die plotselinge omslag in spreken tussen vers 6 en 7 is vreemd, zo stellen sommigen⁶⁾.

Maar daar blijft het bij; verwarring is troef.

We kunnen het beter simpel houden. Jezus spreekt, zo blijkt uit de context. Letterlijk staat er:

de goedertierenheid (van) Mij (= Jezus) is (van/uit) Jahweh.

(⁶ Alexander 2, pagina 416 / Been, pagina 533-534 / Pieper, pagina ⁴ 637 en ¹ 639 / Reed Lessing, pagina ² 341 en ³ 343 / Strongs, woord 2617 en 2142 / ² Studiebijbel SBOT 9, pagina 782 / ⁵ Westermann, pagina 386)

We lezen: ***Mijn goedertierenheid is uit Jahweh***

Vers 7b

ik-zal-vertellen lofprijzingen-van Jahweh

Het woord זָכַר is afgeleid van zâkar (NIVIHEOT: ***ik-zal-vertellen***). Dat betekent: *Ik zal doen gedenken*¹, als in Exodus 20:24 en Psalm 71:16). Alexander leest: *de barmhartigheden van Jehovah zal ik doen gedenken.*

(Alexander 2, pagina 416 / ¹ Reed Lessing, pagina 343 / ¹ Studiebijbel SBOT 9, pagina 782)

We lezen: ***Ik zal die doen gedenken in lofprijzingen voor Jahweh***

Vers 7c

overeenkomstig-tot alles dat hij-deed-voor-ons Jahweh

Het woord ka 'al is een samentrekking van de kaph = *als/zoals* en 'al = *over/op*¹. We lezen: *zoals*, maar ***overeenkomstig*** kan ook.

Gâmal betekent: *belonen, uitdelen, compenseren of toevoegen*². NAS/INT lezen: *schenken*. In Psalm 13:6 en 116:7 leest de HSV: *goed geweest*. Bij Jesaja is het gewoonlijk een vorm van *genoegdoening of compensatie*³. Letterlijk: *dat/wat/waarin goeddoen ons Jahweh*

(¹ Goldingay, pagina 376. ³ / ³ Jesaja 59:18a, Grondtekst / ² Kanttekeningen 59B / Koole III, pagina 326 / Strongs, woord 5921, 834 en 1580)

We lezen: ***zoals alles waarin Jahweh ons compenseert***

Vers 7d

en-veel-van goed-ding voor-huis-van Israël

Het woord rab (NIVIHEOT: ***veel***) betekent: *uitbundig of overvloedig*. Koole leest: *veelvuldig*.

Tûwb (NIVIHEOT: ***goed-ding***) betekent: *goedheid*.

Bayith betekent: ***huis***, daarvoor een lâmed. Dat is: *ten behoeve van of voor*. Scherman leest: *tot het huis*.

(Koole III, pagina 326 / Reed Lessing, pagina 341 / Scherman, pagina 471 / Strongs, woord 7227, 2898 en 1004)

We lezen: ***en de overvloedige goedheid ten behoeve van het huis van Israël***

Vers 7e

dat hij-deed-voor-hen overeenkomstig-tot-mededogen-van-hem

Gâmal (NIVIHEOT: ***deed***) betekent: *compenseren of toevoegen* (zie 7c)*. Koole leest: *welgedaan*. Scherman: *vriendelijkheid*, maar dat staat er niet.

Racham betekent: *barmhartigheid* of ***mededogen***. Letterlijk: *als zijn barmhartigheid*.

(*Alexander 2, pagina 416 / Kanttekeningen 59B / Koole III, pagina 326 / *Scherman, pagina 471 / Strongs, woord 834 en 7356)

We lezen: ***waarmee Hij hen compenseert naar Zijn barmhartigheid***

Vers 7f

en-overeenkomstig-tot-veel-van vriendelijkheden-van-hem

Nogmaals rab (NIVIHEOT: ***veel***). Dat betekent: *uitbundig of overvloedig**. Koole leest: *menigvuldigheid*. Alexander: *menigte*.

Evenals in 7a vertalen we cheçed (NIVIHEOT: ***vriendelijkheden***) met *goedertierenheid*.

Letterlijk: *en als/zoals overvloedig gunstbewijzen van hem.*

(Alexander 2, pagina 416 / Koole III, pagina 326 / *Scherman, pagina 471 / Strongs, woord 7227, 7230 en 2617 / Zie: vers 7a / e.a.)

We lezen: *en naar zijn overvloedige gunstbewijzen*

De gehele zin:

Mijn goedertierenheid is uit Jahweh. Ik zal die doen gedenken in lofprijzingen voor Jahweh, zoals alles waarin Jahweh ons compenseert en de overvloedige goedheid ten behoeve van het huis van Israël, waarmee Hij hen goeddoet naar Zijn barmhartigheid en naar zijn overvloedige gunstbewijzen.

Vers 8 NBV-vertaling

Hij zei: 'Natuurlijk, het is mijn volk! Mijn kinderen zijn te vertrouwen.' Daarom wilde hij hun redder zijn.

Vers 8 Herziene Statenvertaling

Want Hij zei: Zij zijn immers Mijn volk, kinderen die niet zullen liegen! Zo werd Hij hun tot een Heiland.

Vers 8 NIV-vertaling

Hij zei: Zij zijn immers mijn volk, zonen die niet bedrieglijk zullen zijn tegen mij; en zo werd hij hun Redder.

Vers 8 Grondtekst

en-hij-zei welzeker volk-van-mij zij zonen niet zij-zullen-zijn-bedrieglijk dus/aldus-hij-werd tot-hen als-Degene-Reddende*

De *vav* (NIVIHEOT: *en*) leidt in tot een verklaring. We lezen: *want* (HSV-vertaling).

Het woord '*ak*' (NIVIHEOT: *welzeker*) is een *voorzetsel van bevestiging*. Anderen lezen *waarlijk*¹⁾ of *immers*, wat we volgen.

Hêmmâh (NIVIHEOT: *zij**) is de meervoudsvorm van *hûy*. Het betekent: *zij alleen*²⁾.

Yâsha' betekent: *redden, helpen of verlossen*³⁾. Het woord is verwant aan *Jezus* en *Jozua*.

(²⁾ Alexander 2, pagina 417 / De Procedure, De Letter Vav / ³⁾ Kanttekeningen 34B / ¹⁾³⁾ Reed Lessing, pagina 344 / ¹⁾ Skinner 2, pagina 221 / Strongs, woord 389, 1992, 1931 en ³⁾ 3467)

De gehele zin:

Want Hij zei: Immers, zij alleen zijn Mijn volk, zonen die niet bedrieglijk zullen zijn. Aldus werd Hij voor hen tot een Verlosser.

Vers 9 NBV-vertaling

In al hun nood was ook hijzelf in nood: zij werden gered door de engel van zijn tegenwoordigheid. In zijn liefde en mededogen heeft hij hen zelf verlost, hij tilde hen op en heeft hen gedragen, alle jaren door.

Vers 9 Herziene Statenvertaling

In al hun benauwdheid was Hij benauwd; de Engel van Zijn aangezicht heeft hen verlost. Door Zijn liefde en door Zijn genade heeft Hij hen bevrijd; Hij hief hen op en droeg hen al de dagen van weleer.

Vers 9 NIV-vertaling

In al hun benauwdheid was hij ook benauwd en de engel van zijn tegenwoordigheid redde hen. In zijn liefde en mededogen heeft hij hen verlost; hij richtte hen op en droeg hen al de

dagen van weleer.

Vers 9 Grondtekst

in-elk-van benauwdheid¹-van-hen tot-hem benauwdheid² en-engel-van tegenwoordigheden-van-hem hij-redde-hen in-liefde-van-hem en-in-mededogen-van-hem hij hij-verloste-hen en-hij-richtte-op-hen en-hij-droeg-hen ieder-van dagen-van oud/weleer

Voorbespreking bij vers 9

Dit vers wordt erg gevarieerd vertaald. Belangrijkste reden voor de verwarring is de grondtekst en dat begint al bij 9a. Want daar staat simpel: *in elke nood/benauwdheid van hen niet/geen teisteren* of wel: *geen enkele nood zal hen nog teisteren*. Wel, dat is met geen mogelijkheid in de geschiedenis te plaatsen. Vervolgens wordt verklaard, waarom het volk Israël geen enkele nood meer zal overkomen (9b), want de Engel voor Gods aangezicht (= Christus) helpt hen (*staat hen bij*). Dan volgt de geestelijke reden, waarom die Engel helpt. Dat is omdat het volk is vrijgekocht (9c). Die buitengewone zegen blijkt tenslotte voor een geheel tijdperk te gelden (9d). Weinig teksten wijzen zo duidelijk en gedetailleerd op het toekomstige Messiaanse Rijk als deze. Echter, indien de verklaarder geen voorzeggende profetie toelaat, kan hij niets met deze grondtekst. Dat geldt ook de meer orthodoxe exegeten, hoewel op geheel andere gronden. Zij zien de profetie vervuld in het verleden, omdat zij geen heilrijke toekomst voor Israël accepteren*. Alexander wijdt liefst drie pagina's aan allerlei alternatieve vertalingen, om zo die 'lastige grondtekst' weg te kunnen werken, Koole nog meer. En dat alles om maar duidelijk te maken dat er wat anders staat, dan de grondtekst op het eerste gezicht suggereert. Wij houden ons maar aan 'op het eerste gezicht'.

(Alexander 2, pagina 418-420 / *Calvijn, Jesaja IV, pagina 140 / Koole III, pagina 328-330 en 335-338)

Vers 9a

in-elk-van benauwdheid¹-van-hen tot-hem benauwdheid²

Tsârâh betekent: *nood, benauwdheid¹ of ellende*. *Tsâr* (NIVIHEOT: *benauwdheid²*) is daar aan verwant en betekent: *bedreiging, teistering, soms vijand²*, maar dat is betwist.

Keil & Delitzsch en Young lezen: *geteisterd*, wat we volgen. Letterlijk: *in al de nood van hen niet/geen bedreiging/teistering (= D8)*.

(²) Alexander 2, pagina 418 / Keil & Delitzsch, pagina 598 / Strongs, woord 6869 en 6862 / Young 3, pagina 479)

We lezen: ***geen enkele nood zal hen nog teisteren***

Vers 9b

en-engel-van tegenwoordigheden-van-hem hij-redde-hen

De *vâv* (NIVIHEOT: *en*) leidt in tot de verklaring, waarom het volk Israël gunstbewijzen van Jahweh ontvangt. We lezen: *want*.

Pâneh (NIVIHEOT: *tegenwoordigheden*) betekent: *aangezicht¹*. Anderen: *voor hem/Hem²*.

Yâsha' betekent: *redden, helpen of verlossen*. We lezen: *staat hen bij*.

(De Procedure, De Letter Vav / Strongs, woord 6440 / ²) Scherman, pagina 473 / ¹) Studiebijbel SBOT 9, pagina 782 / ¹) Wiersinga, pagina 63)

We lezen: ***want de Engel voor Zijn aangezicht staat hen bij***

Vers 9c

in-liefde-van-hem en-in-mededogen-van-hem hij* hij-verloste-hen

Het woord *hûw'* (NIVIHEOT: *hij**) betekent: *hij alleen of juist hij, dan wel hijzelf¹*. Koole leest: *was Hij het*. Watts: *hij, hijzelf*.

Gâ'al betekent van *vrijkopen, lossen of verlossen*. Het is verbonden met het losserschap²) dat in Israël een bij wet geregelde manier was om iemand vrij te kopen van schuld of slavernij.

(¹) Kanttekeningen 34B / (²) Kanttekeningen 59A / Koole III, pagina 326 / Strongs, woord 1931 en 1350 / Watts 2, pagina 324)

We lezen: ***in zijn liefde en mededogen heeft Hijzelf hen vrijgekocht***

Vers 9d

en-hij-richtte-op-hen en-hij-droeg-hen ieder-van dagen-van oud/weleer

Velen plaatsen deze profetie in het verleden. Dat is ook de reden, waarom men dit zinsdeel in de verleden tijd zet. De grondtekst geeft daar geen aanleiding toe, de context ook niet.

Nâtal (ook geschreven als *n^etal*) betekent: *opheffen* (Strongs, NAS, INT), *dragen/belasten* (TWOT en KJV), *wegen of opnemen* ³⁾. *Opnemen/opheffen* ¹⁾ heeft de beste papieren.

’Ôwlâm betekent: *lange tijd* die zowel het heden, de toekomst als het verleden kan betreffen ²⁾.

Dat kan *vanouds/weleer* zijn als de context daar aanleiding toe geeft. Dat is hier niet het geval.

Het betreft een toekomstige periode, namelijk die van het Messiaanse Rijk. Watts leest: *al de*

dagen van dat tijdperk en dat is wellicht nog de meest zuivere vertaling (= D9). Scherman

bedoelt hetzelfde. Hij leest: *al de dagen van de wereld*.

(²) Excurs 34 / (³) Jesaja 40:15c, Grondtekst / Strongs, woord 5190 en 5192 / Scherman, pagina 473 / ¹⁾ Studiebijbel SBOT 9, pagina 782 / TWOT, woord 1353 / ¹⁾ Watts 2, pagina 324)

We lezen: ***Hij neemt hen op en draagt hen al de dagen van dat tijdperk***

De gehele zin:

Geen enkele nood zal hen nog teisteren, want de Engel voor Zijn aangezicht staat hen bij. In zijn liefde en mededogen heeft Hijzelf hen vrijgekocht. Hij neemt hen op en draagt hen al de dagen van dat tijdperk.

Vers 10 NBV-vertaling

Maar zij zijn in opstand gekomen en hebben zijn heilige geest gekrenkt. Daarom werd hij hun tot vijand en bond hij de strijd met hen aan.

Vers 10 Herziene Statenvertaling

Zij daarentegen zijn ongehoorzaam geworden en hebben Zijn Heilige Geest bedroefd. Daarom is Hij voor hen veranderd in een vijand, Hij Zelf heeft tegen hen gestreden.

Vers 10 NIV-vertaling

Toch kwamen zij in opstand en krenkten de Heilige Geest. Daarom keerde hij zich af en werd hun vijand en hijzelf vocht tegen hen.

Vers 10 Grondtekst

toch-zij* zij-rebelleerden en-zij-krenkten ... Geest-van Heiligheid-van-hem daarom-hij-keerde-om tegen-hen als-degene-zijnde-vijand hij hij-vocht tegen-hen

Vers 10a

toch-zij* zij-rebelleerden

Vers 10 opent met een *vâv*. Meestal is dat *en*, soms *maar*, zoals hier.

Hêmmâh (NIVIHEOT: *zij**) is de meervoudsvorm van *hûy*. Dat is: *zij alleen, juist zij of zichzelf*. (De Procedure, De Letter Vav / *Kanttekeningen 34B / Strongs, woord 1992 / e.a.)

We lezen: ***maar juist zij waren weerspannig***

Vers 10b

en-zij-krenkten ... Geest-van Heiligheid-van-hem

Het woord *’êth* ¹⁾ (NIVIHEOT: ...) zegt iets over *het wezen, de totaliteit (geheel van)* of

diepste zijn van het object, de verschijning of de persoon die het betreft en heeft dan een verklarende rol. Het woord bevat in die gevallen sterke emotionele ondertonen die *waarde* of *liefde* toevoegen. Indien 'êth apart staat, zoals hier, betekent het vaak *nabij* (wel met een ondertoon van genegenheid, of koesteren).

*Qôdesh*²⁾ (NIVIHEOT: **Heiligheid**) betekent: *heilig, heiligdom, heilige plaats* of *(het) heilige* (zoals in Jesaja 63:11 en 18) (= **D10**). Velen vertalen met de *Heilige Geest*, maar dat is een nieuwtestamenteisch begrip.

(²⁾ BDB, pagina 871c en 872d en 873 / ²⁾ Botterweck & Ringgren XII, pagina 529 en 537 / Jesaja 63:11d, Grondtekst / ²⁾ König, pagina 401 / ¹⁾ Excurs 56 / ²⁾ Strongs, woord 6944)

We lezen: ***en bedroefden de nabijheid van de Geest van Zijn Heiligdom***

Vers 10c

daarom-hij-keerde-om tegen-hen als-degene-zijnde-vijand hij hij-vocht tegen-hen

Hâphak betekent: *keren*¹⁾, ***omkeren*** of *veranderen*²⁾. Het komt vaak voor in de betekenis *veranderen* of *geworden tot*, als in Leviticus 13:3, 4, 13, 20, Ester 9:22 en Psalm 66:6, 105:25.

'Ôwyêb betekent: *zijnde vijand* of *vijandschap*. Barnes leest: *hij keerde zich om hun vijand te zijn*. Scherman: *Hij veranderde naar hen in een vijand*. Contextueel is dat onwaarschijnlijk.

God werd Israëls vijand niet, Israël stelde zich vijandig op naar God. Letterlijk: *en Hij veranderde ten opzichte van (lâmed³⁾) hen aangaande* (nogmaals de *lâmed³⁾) vijandschap*.

Het woord *hûw'* (NIVIHEOT: **hij**) betekent: *hij alleen* of *juist hij*, dan wel *hijzelf*.

(Barnes 2, pagina 303 / ³⁾ Kanttekeningen 32A / Kanttekeningen 34B / Strongs, woord 2015, 341 en 1931 / Scherman, pagina 473 / ¹⁾ Skinner 2, pagina 222 / ²⁾ Studiebijbel SBOT 9, pagina 784)

We lezen: ***toen veranderde Hij ten opzichte van hen, vanwege hun vijandschap; Hijzelf streed met hen!***

De gehele zin:

Maar juist zij waren weerspannig en bedroefden de nabijheid van de Geest van Zijn Heiligdom. Toen veranderde Hij ten opzichte van hen, vanwege hun vijandschap; Hijzelf streed met hen!

Vers 11 NBV-vertaling

Toen dacht hij aan de dagen van weleer, aan Mozes en zijn volk. Waar is hij die zijn volk door de zee voerde, waar zijn de herders van zijn kudde? Waar is hij die hen bezielde met zijn heilige geest?

Vers 11 Herziene Statenvertaling

Toch dacht Hij aan de dagen vanouds, aan Mozes, aan Zijn volk. Maar nu, waar is Hij Die hen deed opgaan uit de zee met de herders van Zijn kudde, waar is Hij Die Zijn Heilige Geest in hun midden stelde,

Vers 11 NIV-vertaling

Toen herinnerde zijn volk de dagen van ouds, de dagen van Mozes en zijn volk – Waar is hij die hen door de zee bracht met de herder van zijn kudde? Waar is hij die zijn Heilige Geest tussen hen stelde?

Vers 11 Grondtekst

toen-hij-gedacht dagen-van oud/eerlang Mozes volk-van-hem waar? de-gene-brengende-hen doorheen-zee met degenen-hoedende-van kudde-van-hem waar? de-gene-stellende in-tussen-hem ... Geest-van Heiligheid-van-hem

Vers 11a

toen-hij-gedacht dagen-van oud/eerlang Mozes volk-van-hem

Zâkar (NIVIHEOT: **gedacht**) betekent: *denken aan, gedenken of herinneren*.

De zin opent met een *vâv* (NIVIHEOT: **toen**). Dat betekent meestal *en*, zoals ook hier.

(De Procedure, De Letter Vav / Pieper, pagina 638 / Skinner 2, pagina 222 / Strongs, woord 2142 / Watts 2, pagina 324)

We lezen: ***en Hij dacht aan de dagen vanouds, aan Mozes en zijn volk***

Vers 11b

waar? de-gene-brengende-hen doorheen-zee met degenen-hoedende-van kudde-van-hem

'Âlâh (NIVIHEOT: **brengende**) betekent: *opstijgen of opgaan*. Letterlijk: *de vanuit opgaan hen of die hen doet opgaan*¹⁾. Pieper: *leidde hen omhoog*.

Het woord *'êth* zegt iets over *het wezen* van de persoon die het betreft²⁾. Solitair betekent *'êth* vaak *nabij* (zie: 10b). De NIVIHEOT leest: **met**⁵⁾ = *nabij*, wat onze vertaling bevestigt.

Râ'âh (רעך)⁴⁾ betekent: **hoeden** (van een kudde). Echter, hier staat echter רעך. Dat is: *herder*⁵⁾.
(⁵⁾ Barnes 2, pagina 304 / ²⁾ Excurs 56 / Pieper, pagina 638 / Strongs, woord 5927, 854, 7462⁴⁾ en 7473⁵⁾ / ⁵⁾ Skinner 2, pagina 222 / ⁵⁾ Studiebijbel SBOT 9, pagina 784)

We lezen: ***waar is Hij Die hen deed opgaan uit de zee Die de herder en zijn kudde nabij was?***

Vers 11c

waar? de-gene-stellende in-tussen-hem ... Geest-van Heiligheid-van-hem

Het woord שחך wordt door veel geleerden vertaald met *stellen/plaatsen* of (de) **stellende**. Dat is echter שחך of שחך¹⁾ (Strongs). Het is veel logischer te lezen: *de* (חך) - *naam* (שחך = *shêm*)²⁾. Nu kan *shêm* ook de betekenis reputatie/faam hebben (Genesis 11:4) zoals hier (= **D11**).

Qereb betekent: *te midden van, binnen of innerlijk*. Letterlijk: *in zijn midden*.

Qôdesh (NIVIHEOT: **Heiligheid**)³⁾ betekent: *heilig, heiligdom, heilige plaats* of (het) *heilige*.

Het kan zowel een toestand/conditie betreffen als een plaats, wat het hier is (zoals in Exodus 26:33, 28:29 en 35, Ezra 9:8, Psalm 24:3 en Jesaja 63:18) (= **D12**).

(³⁾ BDB, pagina 871c / ³⁾ Botterweck & Ringgren XII, pagina 529 en 537 / Jesaja 63:10b, Grondtekst / König, pagina 401 / Strongs, woord 3050, 7130, 7760¹⁾, 6944³⁾ en 8034²⁾)

We lezen: ***waar is de Faam in zijn midden, de nabijheid van de Geest van Zijn heiligdom?***

De gehele zin:

En Hij dacht aan de dagen vanouds, aan Mozes en zijn volk. Waar is Hij Die hen deed opgaan uit de zee; Die de herder en zijn kudde nabij was? Waar is de Faam in zijn midden, de nabijheid van de Geest van Zijn heiligdom?

Vers 12 NBV-vertaling

Die Mozes terzijde stond met zijn luisterrijke arm, die voor hen het water kliefde om zich een eeuwige naam te verwerven?

Vers 12 Herziene Statenvertaling

Die Zijn luisterrijke arm heeft doen gaan aan de rechterhand van Mozes, Die het water voor hun ogen doormidden spleet om Zich een eeuwige Naam te maken,

Vers 12 NIV-vertaling

Wie zond zijn glorierijke arm van macht om aan Mozes' rechterhand te zijn, wie spleet de wateren voor hem om voor hemzelf een eeuwigdurende naam te vestigen,

Vers 12 Grondtekst

degene-zendende aan-rechter-hand-van Mozes arm-van glorie-van-hem degene-splijtende

wateren van-voor-hem om-te-verkrijgen voor-hem roem/naam-van altijddurend

Het woord *pâneh* (NIVIHEOT: **tegenwoordigheden**) betekent: *aangezicht*. Meestal vertaalt men: *voor hem*. Eigenlijk staat er: *vanuit* (of: *weg van – mêm**) *hun aangezicht*.

Voor een goed lopende zin herhalen we nu **Waar is Hij** van vers 11.

(*Kanttekeningen 54A / Strongs, woord 6440 / Studiebijbel SBOT 9, pagina 784)

De gehele zin:

Waar is Hij Die Zijn glorierijke arm aan de rechterhand van Mozes deed gaan. (Waar is Hij) Die het water spleet, weg van hun aangezicht om voor Hem een eeuwige naam te vestigen?

Vers 13 NBV-vertaling

Die hen door de diepte leidde als paarden door de woestijn, zonder dat ze struikelden,

Vers 13 Herziene Statenvertaling

Die hen deed gaan door de diepe wateren? Als een paard in de woestijn struikelden zij niet,

Vers 13 NIV-vertaling

Wie leidde hen door de diepten? Als een paard in open land struikelden zij niet;

Vers 13 Grondtekst

degene-leidende-hen doorheen-de-diepte gelijk-het-paard in-het-open-land niet zij-struikelen

Vers 13a

degene-leidende-hen doorheen-de-diepte

Het woord *yâlak* (NIVIHEOT: **leidende**) betekent: *gaan* of *wandelen*¹⁾.

T^ehôm (NIVIHEOT: **diepte**) vocaliseren we tot *Tehom*²⁾, want het wijst op het levende water dat in de Eindtijd onder de tempel ontspringt. Koole zegt: *Misschien is ook op de primitieve oervloed van Genesis 1:2 gezinspeeld*. Dat klopt, maar hij kan er niets mee (= **D13**).

Er staat geen **doorheen**, maar *in* (ו) ³⁾. Letterlijk: *hij doet/deed hen gaan/wandelen in Tehom u*.

Ook hier herhalen we **Waar is Hij** om zo tot een goedlopende zin te komen.

(²⁾ Excurs 23 / Koole, pagina 344 / (²⁾ Motyer, pagina 515 / (³⁾ Rosenberg 2, pagina 491 / Strongs, woord ¹⁾ 3212 en 8415 / (³⁾ Scherman, pagina 475 / (¹⁾ Studiebijbel SBOT 9, pagina 786 / (³⁾ Watts 2, pagina 324)

We lezen: **Waar is Hij Die hen doet gaan in de Tehom?**

Vers 13b

gelijk-het-paard in-het-open-land niet zij-struikelen

Midbâr betekent: **open land** of *open veld* dat niet gecultiveerd is ¹⁾, beslist geen *woestijn*²⁾.

Anderen lezen: *wildernis*³⁾ of *steppe* (Koole).

(¹⁾ Childs, pagina 520 / Koole, pagina 344 / (¹⁾ Motyer, pagina 515 / (²⁾ Rosenberg 2, pagina 491 / (³⁾ Skinner 2, pagina 223 / Strongs, woord ¹⁾ 4057 / (³⁾ Watts 2, pagina 324)

We lezen: **gelijk een paard in het open veld struikelen zij niet**

De gehele zin:

Waar is Hij Die hen doet gaan in de Tehom? Gelijk een paard in het open veld struikelen zij niet;

Vers 13a hoort bij vers 12. In de definitieve tekst voeren we die verandering door.

Vers 14 NBV-vertaling

als vee dat afdaalt naar het dal? Het was de geest van de HEER die hun rust gaf. Ja, u hebt

zelf uw volk geleid om u een luisterrijke naam te verwerven.

Vers 14 Herziene Statenvertaling

als een dier dat in de vallei afdaalt, heeft de Geest van de HEERE hun rust gegeven. Zo hebt U Uw volk geleid om U een luisterrijke Naam te maken.

Vers 14 NIV-vertaling

Zoals vee dat afdaalt naar de vlakte, werd hen rust gegeven door de Geest van de HEER. Dit is hoe u uw volk leidde om voor uzelf een glorievolle naam te vestigen.

Vers 14 Grondtekst

gelijk-het-vee naar-de-vlakte zij-daalt-af Geest-van Jahweh zij-gaf-rust-tot-hem dus u-leidde/gidste volk-van-u te-maken voor-u naam-van glorie

Vers 14a

gelijk-het-vee naar-de-vlakte zij-daalt-af

Biq'âh (NIVIHEOT: *vlakte*) betekent: *breed dal* of *vallei*. Goldingay koppelt dit zinsdeel los van vers 14bc, wat we volgen.

(Goldingay, pagina 377 / Strongs, woord 1237 en 3651 / ¹⁾ Studiebijbel SBOT 9, pagina 786)

We lezen: *gelijk het vee dat afdaalt in een wijd dal*

Vers 14b

Geest-van Jahweh zij-gaf-rust-tot-hem

Het paard (vers 13) en *het vee* dienen als voorbeeld voor 14c. We voegen daarom *evenzo* toe. Weinigen vertalen met *hem*. Koole en Watts lezen: *ons*. Oswalt zegt daarover: *De versies zijn eensgezind in een vertaling met 'hen'*, wat verwijst naar Israël.*

In plaats van *hem* lezen we *het*, onpersoonlijk (dat kan ook), wat het ziet op *zijn volk* (11a).

(*Henderson, pagina 454 / *Hitzig, pagina 623 / Koole III, pagina 327 / *Rosenberg 2, pagina 491 / *Scherman, pagina 475 / *Skinner 2, pagina 223 / Watts 2, pagina 324 / * e.a.)

We lezen: *evenzo geeft de Geest van Jahweh het rust*

Vers 14c

dus u-leidde/gidste volk-van-u te-maken voor-u naam-van glorie

Het woord *kên* betekent: *in rechte, eerlijk* of *betrouwbaar* ¹⁾.

Velen vertalen verleden of voltooid verleden tijd. De grondtekst geeft daar geen aanleiding toe, want die beslissing is verbonden met het standpunt dat hier een terugblik op de oude tijd speelt. Die mening delen we niet. De profetie spreekt over de toekomst. Contextueel klopt het ook niet, want het Sinaïtische Verbond is verbroken ²⁾ en daarmee werd de naam van God geschaad ³⁾. Pas in het Messiaanse Rijk zal Gods naam wereldwijd *glorie verwerven*.

(²⁾ Excurs 1 / ³⁾ Kanttekeningen 1D / ¹⁾ Kanttekeningen 24A / Strongs, woord 3651)

We lezen: *in rechte zult U uw volk leiden om voor U een naam en glorie te verwerven*

De gehele zin:

gelijk het vee dat afdaalt in een wijd dal, evenzo geeft de Geest van Jahweh het rust. In rechte zult U uw volk leiden om voor U een naam en glorie te verwerven.

Vers 14ab hoort bij vers 13. In de definitieve tekst voeren we die verandering door.

Vers 15 NBV-vertaling

Zie neer vanuit de hemel, kijk vanuit uw heilige luisterrijke woning. Waar zijn uw strijdlust en uw machtige daden? U bent niet meer met mij begaan, uw ontferming gaat aan mij voorbij.

Vers 15 Herziene Statenvertaling

Kijk neer uit de hemel en zie uit Uw heilige en luisterrijke woning. Waar zijn Uw na-ijver en Uw machtige daden, Uw innerlijke bewogenheid en Uw barmhartigheid? Ze houden zich jegens mij in.

Vers 15 NIV-vertaling

Kijk neer uit de hemel en zie vanaf uw verheven troon, heilig en glorieus. Waar is uw na-ijver en macht? Uw tederheid en mededogen zijn ons onthouden.

Vers 15 Grondtekst

kijk! vanuit-hemelen en-zie! vanuit-verheven-plaats-van heiligheid-van-u en-glorie-van-u waar? na-ijver-van-u en-machten-van-u overvloedig-van tederheid-van-u en-mededogen-van-u vanuit-mij zij-zijn-onthouden

Vers 15a

kijk! vanuit-hemelen en-zie! vanuit-verheven-plaats-van heiligheid-van-u en-glorie-van-u
Z^e b^uwl (NIVIHEOT: ***verheven-plaats***) is afgeleid van *zābal* en dat betekent: *verblijven*. Dat is weer verwant aan *zeh* (= *hier*). Waarschijnlijk betekent het: *verblijf houdend* of *waar u verblijf houdt*. Scherman leest: *woonplaats*, maar dat is exegese. Watts: *heilig verblijf*.
Qôdesh (NIVIHEOT: ***Heiligheid***) betekent: *heilig, heiligdom, heilige plaats* of (*het*) *heilige* ¹⁾. (Jesaja 63:10b en 11d, Grondtekst / Scherman, pagina 475 / Skinner 2, pagina 223 / Strong's, woord 2073, 2082, 2088 en 6944 / Watts 2, pagina 325)

We lezen: ***Sla acht (op ons) uit de hemel en zie vanaf Uw verblijf in Uw glorierijke heiligdom***

Vers 15b

waar? na-ijver-van-u en-machten-van-u overvloedig-van tederheid-van-u en-mededogen-van-u vanuit-mij zij-zijn-onthouden

Hâmôwn (NIVIHEOT: ***overvloedig***) betekent: *tumult, beroering* ¹⁾ of *oproerige menigte*.
Mê'êh (NIVIHEOT: ***tederheid***) betekent: *ingewanden* of *innerlijk*. Alexander leest: *het klinken van uw ingewanden* – dat zit vrij dicht bij de grondtekst, maar is wel een wonderlijke vertaling. Paul: *uw verlangen en uw liefde* (wel erg vrij vertaald).
'Āphaq betekent: ***onthouden*** of *zich onthouden*. We dienen geheel 15b in de vragende vorm te lezen, niet allen het eerste deel ²⁾. Letterlijk: *die? (n³⁾) zij zullen zijn onthouden*. (Alexander 2, pagina 424 / ³⁾ Gesenius, § 150d / ³⁾ König, pagina 74 / Paul, pagina 577 / ²⁾ Scherman, pagina 475 / Strong's, woord 662, 4578 / ¹⁾ Studiebijbel SBOT 9, pagina 786 / e.a.)

We lezen: ***waar is Uw na-ijver en Uw macht? zult U de beroering van Uw innerlijk en Uw mededogen jegens Mij ons onthouden?***

De gehele zin:

Sla acht op ons uit de hemel en zie vanaf Uw verblijf in Uw glorierijke heiligdom. Waar is Uw na-ijver en Uw macht? Zult U de beroering van Uw innerlijk en Uw mededogen jegens Mij ons onthouden?

Vers 16 NBV-vertaling

U bent toch onze vader? Abraham heeft ons niet gekend en Israël zou ons niet herkennen, maar u, HEER, bent onze vader, van oudsher heet u Onze beschermer.

Vers 16 Herziene Statenvertaling

Toch bent U onze Vader, want Abraham weet van ons niet en Israël kent ons niet. U, HEERE, bent onze Vader; onze Verlosser van oude tijden af is Uw Naam.

Vers 16 NIV-vertaling

Maar u bent onze Vader, hoewel Abraham ons niet kent of Israël ons erkent. U, o HEER, bent onze Vader, onze Verlosser van ouds is uw naam.

Vers 16 Grondtekst

maar u vader-van-ons alhoewel Abraham niet hij-weet/kent-ons of-Israël niet hij-erkent-ons u Jahweh vader-van-ons Degene-Verlossende-ons vanuit-van-oud naam-van-u

Vers 16a

maar u vader-van-ons

De zin opent met *kîy* (NIVIHEOT: **want**). Dat betekent: *want*.

'*Attâh* (NIVIHEOT: **u**) betekent: *gij*. Het wordt vooral toegepast in plechtige teksten.

(Barnes 2, pagina 396 / Skinner 2, pagina 224 / Strong's, woord 3588, 859 / Young 3, pag. 479)

We lezen: **want Gij zijt onze Vader**

Vers 16b

alhoewel Abraham niet hij-weet/kent-ons of-Israël niet hij-erkent-ons

De zin opent met *kîy* (NIVIHEOT: **alhoewel**). We lezen: *hoewel*.

Het woord *yâda* ' betekent: **weten** of *kennis hebben*. Dat leidt tot een zin als: *hoewel Abraham ons niet kent/kende*. Die vertaling veroorzaakt grote verwarring onder Bijbelgeleerden, want Abraham werd beloofd dat hij tot een groot volk zou worden en dat betreft **Israël** (= **ons**), dus hij kende Israël wel degelijk – zij het als belofte. BHI vertaalt *yâda* ' daarom niet en leest zes puntjes. Blenkinsopp bouwt de zin om naar een voorwaardelijke inhoud: *al zou Abraham ons niet kennen en Israël ons niet herkennen, toch...* (een creatieve oplossing, maar het staat er niet), evenals Watts die leest: *zelfs indien Abraham ons niet kende*, zo ook Reed Lessing.

Anderen lossen het probleem op (?) door in **Israël** de aartsvader Jakob ¹⁾ te zien (zoals Koole).

We houden ons maar gewoon aan de grondtekst.

Ook het woord *יכיר* (NIVIHEOT: **hij-erkent-ons**) is betwist. Gewoonlijk wordt het als een afgeleide van *nâkar* gezien. Dat betekent: **erkennen** of *herkennen*. Desondanks lezen velen *kennen* ²⁾, maar dat is beslist onjuist (D14). De Studiebijbel laat de keuze over aan de lezer.

Kissane leest: *waarnemen*, ook creatief, maar niet juist.

Gezien de context is een vertaling met *kennen* niet logisch, want zo ontstaat dubbelzegging met de woorden ervoor (**Abraham** – de stamvader van Israël – **niet kent ons**). Koole vervangt *erkennen/erkent* door *geen weet hebben van* (maar dat staat er niet). Gelukkig vertalen sommigen wel nauwgezet. BHI leest: *doen erkennen*. Barnes: *erkennen*. Watts: *herkennen*.

Het volk Israël *kent* heden geen vaderrelatie met Jahweh die alleen binnen de Gemeente van Christus gestalte krijgt. Het ligt voor de hand dat we daar de betekenis moeten zoeken.

Letterlijk: *Israël niet hij erkent ons*. Rest de vraag of er ook nog Bijbelgeleerden zijn die de grondtekst van 16b nauwgezet volgen. Coffman, Leupold, Mackay en de NIV-vertaling doen dat en Keil & Delitzsch komt er dichtbij en leest: *want Abraham is onbekend met ons en Israël kent ons niet*, evenals Henderson.

(Barnes 2, pagina 396 / Blenkinsopp 2, pagina 252 / *Botterweck & Ringgren IX, pagina 431-432 / Coffman, pagina 602 / Henderson, pagina 455 / ²⁾ HSV-vertaling / Keil & Delitzsch, pagina 604 / Kissane 2, pagina 292 / ¹⁾ Koole III, pagina 347 en 354-355 / Leupold 2, pagina 345 / Mackay 2, pagina 563 / Reed Lessing, pagina 352 / ¹⁾ Scherman, pagina 476 / Strong's, woord 3588, 3045 en 5234 / Watts 2, pagina 325)

We lezen: **hoewel Abraham ons niet kende en Israël ons niet erkent**

Vers 16c

u Jahweh vader-van-ons Degene-Verlossende-ons vanuit-van-oud naam-van-u

Nogmaals '*attâh* (NIVIHEOT: **u**). Dat betekent: *gij* (zie 16a).

Het woord *gâ'al* betekent *lossen/losser*¹⁾ of *verlossen*²⁾. Het is verbonden met het losserschap, wat hier speelt.

'*Ówlâm* (NIVIHEOT: *oud*) duidt een lange tijd die in het heden, het verleden of de toekomst kan liggen. Hier betreft dat de periode van het Messiaanse Rijk. We lezen: *voor immer*. (Kanttekeningen 59A / ¹⁾ Koole III, pagina 356 / Strongs, woord 3588, 1350 en 5769 / ²⁾ Studiebijbel SBOT 9, pagina 786 / e.a.)

We lezen: *Gij, Jahweh, zijt onze Vader en onze Losser; dat is voor immer Uw naam.*

De gehele zin:

Want Gij zijt onze Vader, hoewel Abraham ons niet kende en Israël ons niet erkent. Gij, Jahweh, zijt onze Vader en onze Losser; dat is voor immer Uw naam.

Vers 17 NBV-vertaling

Waarom, HEER, liet u ons afdwalen van uw wegen? Waarom hebt u ons onbuigzaam gemaakt, zodat wij geen ontzag meer voor u hadden? Keer toch terug, omwille van uw dienaren, van de stammen die u toebehoren.

Vers 17 Herziene Statenvertaling

HEERE, waarom doet U ons afdwalen van Uw wegen? Waarom verhardt U ons hart, zodat wij U niet vrezen? Keer terug omwille van Uw dienaren, de stammen van Uw eigendom.

Vers 17 NIV-vertaling

Waarom, o HEER, laat u ons afdwalen van uw wegen en onze harten verharden, zodat wij u niet vrezen? Keer toch terug in het belang van uw dienaren, de stammen van uw erfdeel.

Vers 17 Grondtekst

waarom?u-doet-dwalen-ons Jahweh vanuit-wegen-van-u u-verhardt hart-van-ons vanuit-vrezende-van-u keer-terug! voor-belang-van dienaren-van-u stammen-van erfdeel-van-u

Vers 17a

waarom?u-doet-dwalen-ons Jahweh vanuit-wegen-van-u

De NIVIHEOT spreekt van *doet dwalen*. Echter *laat afdwalen* is beter.

Het voorzetsel *mêm* wordt veelzijdig ingezet. Meestal vinden we het in de betekenis *van* of *vanuit*, maar het kan ook *afscheiding uit* of *verwijdering* betekenen of *weg van*, *ver van* (als in Exodus 23:7). *Weg van Uw wegen dwalen* = *van Uw wegen afdwalen*.

(Kanttekeningen 54A / Keil & Delitzsch, pagina 604 / Skinner 2, pagina 224 / e.a.)

We lezen: *Waarom, Jahweh, laat U ons van Uw wegen afdwalen*

Vers 17b

u-verhardt hart-van-ons vanuit-vrezende-van-u

Het woord *qâshâh* (קָשָׁה) betekent *verharden*. Hier staat echter קָשָׁה (*qâshach*)¹⁾. Dat betekent waarschijnlijk *gevoelloos*¹⁾, hoewel velen toch met *verharden* vertalen (= **D15**). Het laatste begrip is echter een vorm van extreme eigenwijsheid, *gevoelloos* duidt op onverschilligheid, wat veel beter past. Letterlijk: *u doet/laat onverschillig zijn*.

Ook hier heeft de *mêm* de betekenis: *weg van* (zie: 17a).

Keil & Delitzsch en Watts lezen: *door u zelfs niet te vrezen*. Inhoudelijk juist, maar het staat er niet. Kissane: *zodat wij u niet vrezen* (zou ook kunnen).

(Kanttekeningen 54A / Keil & Delitzsch, pagina 604 / Kissane 2, pagina 292 / Strongs, woord ¹⁾ 7185 en 7188 / ¹⁾ Studiebijbel SBOT 9, pagina 787 / Watts 2, pagina 325)

We lezen: *U laat ons hart onverschillig zijn, weg van U te vrezen*

Vers 17c

keer-terug! voor-belang-van dienaren-van-u stammen-van erfdeel-van-u

Ma'an (NIVIHEOT: **voor**) betekent: *opdat, dus, ten einde, soms voor het belang van*. Het duidt op een doelstelling. Daarvoor een *lâmed** = *ten behoeve van, aangaande of ter wille van*. *Nâchal* betekent: *erfdeel dat rechtsgeldig verkregen is*. Dat is: *wettig erfdeel*.

(* Kanttekeningen 32A / Henderson, pagina 455 / Keil & Delitzsch, pagina 604 / Strongs, woord 4616 en 5159 / e.a.)

We lezen: **keer terug ter wille van het belang van Uw dienaren; de stammen van Uw wettig erfdeel**

De gehele zin:

Waarom laat U ons van Uw wegen afdwalen? U laat ons hart onverschillig zijn, weg van U te vrezén. Keer terug ter wille van het belang van Uw dienaren; de stammen van Uw wettig erfdeel.

Vers 18 NBV-vertaling

Sinds kort hebben onze vijanden uw heilig volk in hun macht gekregen en uw heiligdom vertrappt.

Vers 18 Herziene Statenvertaling

Slechts korte tijd heeft Uw heilig volk het in bezit gehad. Onze tegenstanders hebben Uw heiligdom vertrappt.

Vers 18 NIV-vertaling

Voor een korte tijd heeft uw volk uw heilige plaats in bezit gehad, maar nu hebben onze vijanden uw Heiligdom vertrappt.

Vers 18 Grondtekst

voor-een-korte-tijd zij-bezaten volk-van heiligheid-van-u vijanden-van-ons zij-traptén-neer heiligdom-van-u

*Mits 'âr*¹⁾ is afgeleid van *tsâ'ar*²⁾ en dat betekent: *zijnde klein/gering, beperkt of afgeknepen* (zie ook: Strongs 6862). Algemeen wordt aangenomen dat het woord een **korte tijd**³⁾ aanduidt. Letterlijk: *ten behoeve van vanuit korte tijd*. Scherman leest: *voor maar een korte tijd*.

Het woord *yârêsh* betekent: **bezetten** of *in bezit hebben* (*door de voormalige inwoners te verdrijven*)³⁾. Letterlijk: *doen bezetten*.

Het leidt geen twijfel dat met het woord 'am (NIVIHEOT: **volk**) Israël wordt bedoeld, echter wel onder het verbond⁴⁾. Om de tekst helder te houden lezen we: *verbondsvolk*⁶⁾.

Qôdesh (NIVIHEOT: **heiligheid**) betekent: *heilige plaats*⁷⁾.

(⁴⁾ Excurs 1 / (⁷⁾ Jesaja 63:10b, 11d, 15a, Grondtekst / (⁶⁾ Kanttekeningen 2A / (⁵⁾ Koole III, pagina 360 / Scherman, pagina 477 / Strongs, woord ¹⁾ 4705, ²⁾ 6819, ³⁾ 3423, 5971 en 6944)

De gehele zin:

Voor maar een korte tijd heeft het verbondsvolk uw heilige plaats in bezit gehad, maar onze vijanden vertrappten uw heiligdom.

Kanttekeningen 63B: *Zâlal* en *Nâzal*

Het woord *zâlal* (NIVIHEOT: **beven**)¹⁾ is betwist. Het komt maar achtmaal voor in de Bijbel. Vier daarvan betreffen vormen van *gulzigheid* of *overdaad* (Spreuken 23:20 en 21, 28:7 en Deuteronomium 21:20). Desondanks vertaalt men in Jesaja 63:19 en 64:2 *zâlal* algemeen met *beven*, wat niet hard te maken is. Sommigen leiden het woord af van *nâzal*²⁾ en dat betekent:

stromen, neerstromen of uitstromen (als in Psalm 78:44, Hooglied 4:15, Jesaja 44:3 en 48:21). Dat ligt veel meer voor de hand. Er staat: נָזַל. Dat kunnen we splitsen in נָזַל (*nâzal*) en י (vav = *zij/zijn*). Zo vinden we het ook in Richteren 5:5 HSV: *de bergen vloeiden weg* (TWOT: *smolten*³⁾) en dat wijst op vulkanische activiteit. Nemen we dan nog mee dat beide teksten naar de oordelen Gods verwijzen, dan is dat de logische keuze. We lezen: *uitbarsten* en nemen zo tevens de betekenis van *zâlal* mee (*overdaad*), want de woorden zijn verwant. (BDB, pagina 272d / Strongs, woord¹⁾ 2151 en 5140 / TWOT, woord²⁾ 553 en³⁾ 1337)

Vers 19 NBV-vertaling

Het is alsof u nooit over ons hebt geheerst, alsof uw naam nooit over ons is uitgeroepen. Scheurde u maar de hemel open om af te dalen! De bergen zouden voor u beven.

Vers 19a Herziene Statenvertaling

Wij zijn geworden als mensen over wie U van oude tijden af niet hebt geheerst, die niet naar Uw Naam zijn genoemd.

Vers 19b is in de HSV-vertaling Jesaja 64:1

Och, dat U de hemel zou openscheuren, dat U zou neerdalen, dat de bergen voor Uw aangezicht zouden wegsmelten,

Vers 19a NIV-vertaling

Wij zijn de uwe van oudsher; maar u hebt niet over hen geheerst, zij zijn niet bij uw naam geroepen.

Vers 19b is in de NIV-vertaling van Jesaja 64:1

Och, dat u de hemelen zou openscheuren en zou afdalen, opdat de bergen voor u zouden beven.

Vers 19 Grondtekst

wij-zijn van-oudsher niet u-heerste over-hen niet hij-was-geroepen naam-van-u tot-hen och-dat! u-zou-scheuren hemelen u-zou-naar-beneden-komen naar-voor-u bergen zij-zouden-beven

Voorbespreking bij vers 19a

De vertalingen van dit versdeel lopen nogal uiteen. We geven een aantal voorbeelden:

Blenkinsopp: *Wij zijn lang als hen geweest, waarover u niet heerste.* Ginsberg: *Wij zijn geworden als een volk waarover u nooit heerste.* Goldingay: *Voor altijd zijn wij geworden tot degenen waarover u niet heerste.* Keil & Delitzsch: *Wij zijn zodanig geworden alsof Hij, die van eeuwigheid is, niet over ons heeft geheerst.* Pieper: *Wij zijn alsof U nooit over hen geheerst heeft.* Scherman: *Wij zijn geworden alsof u nooit over hen geheerst hebt.* Westermann: *Wij zijn alsof gij van oudsher onze Heer niet geweest zijt.*

(Blenkinsopp 2, pagina 253 / Ginsberg, pagina 111 / Goldingay, pagina 379 / Keil & Delitzsch, pagina 604 / Pieper, pagina 648 / Scherman, pagina 477 / Westermann, pagina 391)

Vers 19a

wij-zijn van-oudsher niet u-heerste over-hen

Hâyâh betekent: *geworden, het geschiedde* of *zijn*. Letterlijk: *het geschiedt/geschiedde ons* of (een synoniem): *wij ervaren*.

'Ôwlâm betekent: *lange tijd*. Letterlijk: *vanuit lange tijd*.

Het woord *bâm* (בַּם) betekent niet *over-hen*. De *bêyth* betekent namelijk: *in*. We dienen dus *in-Hen* of *in het* te lezen. De tekst wijst op de *heilige* plaats en duidt op het **heiligdom** (vers 18) en niet op de *dienaren* (vers 17), zoals sommigen stellen. *In hen/het* betekent: **daarin** (= **D16**).

Letterlijk: *wij zijn geworden*¹⁾ of: *het geschiedde ons - vanuit/sinds (mêm) lange tijd* (of: *van oudsher*) - *niet - heerste u*²⁾ - *in (bêyth) hen/het (= daarin)*. *Het geschiedde ons = ervaren wij*. (Kanttekeningen 42A / ¹⁾ Koole III, pagina 360 / ¹⁾ Skinner 2, pagina 225 / Strongs, woord 1961, 5769 en 8700 / ²⁾ Studiebijbel SBOT 9, pagina 790)

We lezen, eerste stap: ***het geschiedde ons lange tijd dat u niet daarin heerst/heerste***

We lezen, tweede stap: ***sinds lange tijd ervaren wij dat u daarin niet heerst***

Vers 19b

niet hij-was-geroepen naam-van-u tot-hen

Qârâ' betekent: ***roepen, uitroepen*** of ***aanroepen***.

Childs leest: *als degenen die nooit bij uw naam geroepen zijn*. Scherman: *alsof Uw Naam niet genoemd was over hen*. Westermann: *zoals deze die niet bij hun naam genoemd worden*.

Letterlijk: *niet wij zullen aanroepen Uw naam over/in* hen/het*. Ook hier duidt het laatste woord op de *heilige plaats* en het *heiligdom* (vers 18) en lezen we *daar*.

(Childs, pagina 520 / Scherman, pagina 477 / Strongs, woord 7121 en *5921 / Westermann, pagina 391)

We lezen: ***wij zullen Uw naam daar niet aanroepen***

Vers 19c

och-dat! u-zou-scheuren hemelen u-zou-naar-beneden-komen naar-voor-u bergen zij-zouden-beven

Het woord *lûw'* is *een conditioneel voorzetsel* (Strongs) en betekent: *als, tenzij, indien, hoewel* of *ach/och dat*¹⁾. König spreekt van *irreëel voorwaardelijk* en van *wensen*. Reed Lessing van: *een onrealistische voorwaarde in de vorm van een bede*. Pieper leest: *ach dat*. Paul: *als*. De Studiebijbel: *indien*. We lezen: *tenzij*.

Pâneh (NIVIHEOT: *voor*) betekent: *aangezicht*²⁾. De *mêm* daarvoor betekent niet *naar*, maar *vanuit*. Dat betekent 'een gevolg van'. We lezen: *voor Uw aangezicht* (Barnes/Goldingay). In plaats van *beven* lezen we *uitbarsten*³⁾; dus een vulkanische eruptie (Barnes⁴⁾). Cheyne leest: *vloeide* (Zie ook: BHI- en KJV-vertaling).

(Barnes 2, pagina 399 en ⁴⁾ 400 / ¹⁾ BDB, pagina 530a / Cheyne 2, pagina 111.^h / Goldingay, pagina 410 / ³⁾ Kanttekeningen 63B / ²⁾ Koole III, pagina 348 / König, pagina 196 / Paul, pagina 579 / Pieper, pagina 648 / Strongs, woord 3863¹⁾ en 6440 / ¹⁾ TWOT, woord 1085)

We lezen: ***tenzij U de hemelen zou scheuren en zou afdalen en de bergen uitbarsten voor Uw aangezicht***

De gehele zin:

Sinds lange tijd ervaren wij dat u daarin niet heerst. Wij zullen Uw naam daar niet aanroepen, tenzij U de hemelen zou scheuren en zou afdalen en de bergen uitbarsten voor Uw aangezicht.

Jesaja 63:1-19 De gecorrigeerde tekst.

De Dag van de Wraak van Jahweh

Vers 1 Jahweh: ***Wie is deze die uit Edom komt, met bevlekte gewaden uit Bozrah? Die eer verwerft in zijn uiterlijke verschijning? Die zich aanbiedt in Zijn onbegrensde macht?***

Jezus: ***Ik ben het die gerechtigheid proclameert, Die overvloedig zal verlossen.***

Vers 2 God: ***Wat is de betekenis van het rood waarmee U bekleed bent, die als de beroepskleding is van hen die de wijnpers treden?***

- Vers 3 Jezus: *De wijnpers werd door Mij getreden; door Mij alleen! En uit de verbonden volken was er niemand Mij nabij. Toen heb Ik hen in mijn toorn getreden en Ik vertrapte hen in mijn woede. Wat opspatte domineerde heel mijn kleding en dat alles omhulde Mij en Ik verrichtte Mijn lossing.*
- Vers 4 Jezus: *Want de dag van wraak was in mijn hart en Ik liet het jaar van lossing aanbreken.*
- Vers 5 God: *Toen keek Ik rond, maar er was niemand die Mij bijstond en het ontzette Mij dat er totaal geen steun kwam. Daarom bewerkte Mijn arm het heil ten behoeve van Mij en alleen Mijn woede dreef Mij voort.*
- Vers 6 God: *Ik vertrapte de alliantie van de volken in mijn toorn en Ik maakte hen dronken in mijn woede. Toen bracht Ik hun dominantie ten val ten behoeve van de aarde.*

Gebed van Christus voor Zijn Volk 1; Intro

- Vers 7 *Mijn goedertierenheid is uit Jahweh. Ik zal die doen gedenken in lofprijzingen voor Jahweh, zoals alles waarin Jahweh ons compenseert en de overvloedige goedheid ten behoeve van het huis van Israël, waarmee Hij hen goeddoet naar Zijn barmhartigheid en naar zijn overvloedige gunstbewijzen.*
- Vers 8 *Want Hij zei: Immers, zij alleen zijn Mijn volk, zonen die niet bedrieglijk zullen zijn. Aldus werd Hij voor hen tot een Verlosser.*
- Vers 9 *Geen enkele nood zal hen nog teisteren, want de Engel voor Zijn aangezicht staat hen bij. In zijn liefde en mededogen heeft Hijzelf hen vrijgekocht. Hij neemt hen op en draagt hen al de dagen van dat tijdperk.*

Gebed van Christus voor Zijn Volk 2: De Grote Daden Gods

- Vers 10 *Maar juist zij waren weerspanning en bedroefden de nabijheid van de Geest van Zijn Heiligdom. Toen veranderde Hij ten opzichte van hen, vanwege hun vijandschap; Hijzelf streed met hen!*
- Vers 11 *En Hij dacht aan de dagen vanouds, aan Mozes en zijn volk. Waar is Hij Die hen deed opgaan uit de zee; Die de herder en zijn kudde nabij was? Waar is de Faam in zijn midden, de nabijheid van de Geest van Zijn heiligdom?*
- Vers 12 *Waar is Hij Die Zijn glorierijke arm aan de rechterhand van Mozes deed gaan? Waar is Hij Die het water spleet, weg van hun aangezicht om voor Hem een eeuwige naam te vestigen? Waar is Hij Die hen doet gaan in de Tehom?*
- Vers 13 *Gelijk een paard in het open veld struikelen zij niet; gelijk het vee dat afdaalt in een wijd dal, evenzo geeft de Geest van Jahweh het rust.*
- Vers 14 *In rechte zult U uw volk leiden om voor U een naam en glorie te verwerven.*

Gebed van Christus voor Zijn Volk 3: Bede om Gods Hulp

- Vers 15 *Sla acht op ons uit de hemel en zie vanaf Uw verblijf in Uw glorierijke heiligdom. Waar is Uw na-ijver en Uw macht? Zult U de beroering van Uw innerlijk en Uw mededogen jegens Mij ons onthouden?*
- Vers 16 *Want Gij zijt onze Vader, hoewel Abraham ons niet kende en Israël ons niet erkent. Gij, Jahweh, zijt onze Vader en onze Losser; dat is voor immer Uw naam.*
- Vers 17 *Waarom laat U ons van Uw wegen afdwalen? U laat ons hart onverschillig zijn, weg van U te vrezen. Keer terug ter wille van het belang van Uw dienaren; de stammen van Uw wettig erfdeel.*
- Vers 18 *Voor maar een korte tijd heeft het verbondsvolk uw heilige plaats in bezit gehad, maar onze vijanden vertrapten uw heiligdom.*
- Vers 19 *Sinds lange tijd ervaren wij dat u daarin niet heerst. Wij zullen Uw naam daar niet aanroepen, tenzij U de hemelen zou scheuren en zou afdalen en de bergen uitbarsten voor Uw aangezicht.*